

Christenen van Syrië

door Leo van Leijssen

De burgeroorlog in Syrië en met name de positie van de christenen daarbinnen heeft mensen in ons land bewust gemaakt van de enorm moeilijke situatie daar. Men wil er graag over worden geïnformeerd. Syrië blijft voor de meesten van ons een mysterieus land. En dan te bedenken dat het land tot de bakermat van onze westerse, inmiddels post-christelijke cultuur gerekend moet worden.

Mensen willen ook graag helpen. Er zijn her en der hulpfondsen in het leven geroepen. Ook de Katholieke Vereniging voor Oecumene heeft van net over de Syrische grens een roep om hulp bereikt, van Mor Saliba Özmen, de Syrisch-orthodoxe aartsbisschop van Mardin in Turkije - een roep om hulp voor christelijke vluchtelingen uit Syrië.

Syrisch – what's in a name?

De Katholieke Vereniging voor Oecumene heeft de focus op Syrië in een breder verband willen plaatsen. Bij de eerste themazondag Oosterse kerken nieuwe stijl op 27 en 28 april (het is geen officiële zondag meer in het collecterooster van de Rooms-katholieke Kerk in Nederland) richten we onze aandacht op de Syrische christenen, of liever: de christenen van Syrië. Bij de voorbereiding weifelden we even welke weg we hierbij moesten inslaan. Onder 'Syrische christenen' denkt menig een al gauw aan de Syrisch-orthodoxe christenen die in ons land sinds de jaren '70 vooral in Twente wonen. Deze spontane associatie is niet ten onrechte, want een groot deel van hen stamt inderdaad uit Syrië, maar nog een groter deel uit Turkije. Hier speelt een lichte verwarring een rol, veroorzaakt door de beperkingen van de Nederlandse taal. Syrische en Syrisch zijn namelijk twee begrippen waarvoor in het Frans, het Arabisch en het Engels onderscheiden benamingen gebruikt worden. Met

'Syrians' (Engels) bedoelen we alle mensen die staatsburger zijn van de Syrisch Arabische Republiek, christenen en moslims. De aanduiding 'Syriac' echter slaat op alle christenen met Aramese wortels (een oude midden-oosterse taal en cultuur), dus niet alleen op christelijke staatsburgers van Syrië. Op 27 en 28 april weten we ons verbonden met al die christenen van Syrië, of ze nu 'Syriac' van traditie zijn of niet. Want zij lijden allemaal onder de situatie. Maar omdat in Nederland toevallig de meeste Syrische staatsburgers ('Syrians') die christen zijn, behoren tot de Syrisch-orthodoxe ('Syriac') traditie, zullen we op de Zondag voor de Oosterse Kerken van dit jaar niet om hen heen kunnen. Het land Syrië dus, en de christenen van dit land - of ze er nu wonen (nóg wonen) of inmiddels buitenslands verblijven.

Het land

De Arabische Republiek Syrië kent 22,5 miljoen inwoners: naast een meerderheid van Arabieren zijn er etnische minderheden. Ook religieus is Syrië een lappendeken. Belangrijkste groepen: meer dan 75% soennitische moslims; 11% alawieten - een religieus gezien vrijzinnige moslimgroep - en een kleine 10% christenen; daarnaast enkele andere kleine geloofs-gemeenschappen (Joden en Druzen).

Christenen van Syrië

Christelijk Syrië vormt zelf weer een

Inhoudsopgave

■ **Pag. 1-2**
Themazondag
Christenen van Syrië. Leo van Leijssen verheldert de termen *Syrian* en *Syriac* en bericht over de moeilijke situatie van de christenen in Syrië.

■ **Pag. 3**
De Katholieke Vereniging voor Oecumene vraagt steun voor de opvang van vluchtelingen in het klooster van Mardin, de zetel van de Syrisch orthodoxe aartsbisschop Philoxenus Saliba Özmen.

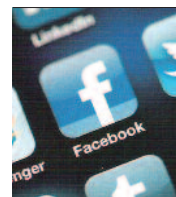
■ **Pag. 4**
Ds. Paul van der Waal vertelt enthousiast over zijn ervaringen in het leerhuis *Bêt Drāshā* dat de vereniging in samenwerking met de Protestantse Gemeente van 's-Hertogenbosch organiseert.

■ **Pag. 5**
Voorzitter Henk van Doorn blikt terug op de reacties rond het aftreden van paus Benedictus XVI en wijst op de oecumenische opdracht van het Petrusambt.

■ **Pag. 6**
De Heidelbergse Catechismus bestaat 450 jaar. Mgr. dr. Gerard de Korte vertelt wat hem in deze catechismus in het bijzonder raakt.

■ **Pag. 7**
Onlangs verscheen het Handboek Kerk en sociale media. Bert Elberse gaat in op de bruikbaarheid van dit handboek.

■ **Pag. 8**
Het tijdschrift Pokrof bestaat 60 jaar en organiseert een symposium 'Het mysterie in beeld? Iconen in Oost en West'. Vereniging start donateur en ledenwerfactie.

◆ Verwoesting in de Bab Dreeb wijk in Homs (Foto: Wikimedia Commons).

amalgam van verschillende groepen, sommige 'autochtoon' vanaf het prille begin van het christendom, dus van voor de komst van de islam (vanaf 643), andere ooit van elders uit het Midden-Oosten gekomen en volledig ingeburgerd.

Het opmerkelijke daarbij is dat in Syrië zelf niet de Syrisch-orthodoxe Kerk de grootste groep christenen vormt, maar de christenen van de Byzantijnse traditie: allereerst het Grieks-orthodoxe patriarchaat van Antiochië, maar ook de met Rome geünieerde Grieks-katholieke kerk. Syrisch-orthodoxen stammen in meerderheid af van de overlevenden die de Ottomaanse genocide op christenen in 1915 ontvluchtten, maar er waren ook altijd al eeuwen inheemse Syrisch-orthodoxe gemeenschappen. Daarnaast zijn er in Syrië nog allerlei andere kerken (orthodox, oosters-katholiek, protestants) van 'Syriac', Armeense of etnisch-Arabische identiteit. Onder al die christenen is dus veel verschil, soms ook rivaliteit en verdeeldheid, maar met name ook veel interchristelijke solidariteit. Als minderheid kun je en wil je niet anders, vanwege je kwetsbare positie tegenover een moslimmeerderheid. Er is in Syrië ook een zeer oude islamitische afsplitsing, de al genoemde alawieten, die zich eeuwenlang onderdrukt voelden.

Minderheidsregiem

Het politieke bestel van Syrië was sinds 1963 gebaseerd op de Ba`th-partij, een soort Arabisch socialisme, waarvoor zowel de scheiding van godsdienst en staat als het Arabische nationalisme zeer kenmerkend waren. Alawieten en christenen gedijden bij deze ideologie die niet de islamitische orthodoxie van de soennieten als uitgangspunt van de politiek nam. Vanaf eind jaren '60 kregen de alawieten steeds meer macht in deze met harde hand regerende Ba`th-partij. Vanaf 1970 stond deze onder leiding van Hafez el-Assad en sinds 2000 van zoon Bashir el-Assad. Zij onderdrukten de politieke aspiraties van de ruime meerderheid der soennietische bevolking van Syrië. Het zijn met name die laatste kringen en hun buitenlandse helpers die de opstand (begonnen op 15 maart 2011) naar zich toe hebben getrokken. Syrië's alawieten zullen zich hoe dan ook hun verworven macht niet snel uit handen laten nemen. Dit biedt een verklaring voor de draconische middelen die het Assad-regiem aanwendt om de opstand te onderdrukken. De eveneens minoritaire christenen zagen de Assads vrijwel vanaf het begin als een bij uitstek geschikte bondgenoot (zij het op de tweede rang) voor hun machtspolitiek.

Gevolg is dat de christelijke kerken sterk door het regiem werden begun-

stigd en er altijd dicht bij hebben gestaan. Een cirkel van wederzijdse loyaliteit, voor de kerken m.i. uiteindelijk een verstikkende omhelzing. Godsdienstvrijheid werd een gunst – genadebrood – in plaats van een onvervreemdbaar recht voor allen.

Oecumene en interreligieuze coëxistentie – op zich goede zaken – konden om politieke opportuniteit op ruime steun vanuit het regiem rekenen. Tenminste, zolang dit een tandeloze dialoog betrof zonder al te felle polemieken. De afgelopen jaren ontpopte Assads kaart van de godsdienstige vrede zich als een troef in zijn verdeel-en-heerspolitiek: 'Als mijn regiem valt, christenen, zal het gedaan zijn met vreedzaam religieus samenleven en worden jullie slachtoffer van moslim-extremisme.'

Er zijn christenen, ook spraakmakende mensen als Michel Kilo en Paolo Dall'Oglio, die het regiem afwijzen. Maar het verloop van de revolutie heeft het merendeel van de christenen niet kunnen verleiden om met de opstandelingen te sympathiseren. Er zijn regelrechte extremistische moslimgroepen onder de strijders; er vonden in het oorlogsgeweld ontvoeringen van christenen plaats, het vernielen van kerken, het verdrijven van hen (bijvoorbeeld uit Homs). Getuigenissen vertellen hoe opstandelingen (of juist regeringstroepen?) christenen hebben mishandeld. Maar vele verhalen blijven zeer onduidelijk, er is ook de propaganda van het regiem. Christenen zitten tussen hamer en aambeeld.

Vluchten

Hier komen we bij de huidige situatie: überhaupt veel Syrische burgers ontvluchten het land, maar met name onder christenen is hun aantal hoog. Naast het persoonlijke leed dreigt door de gebeurtenissen in Syrië weer een stukje christendom dat sinds de apostelen heeft bestaan in het Midden-Oosten, verloren te gaan. Gaat Syrië dan helemaal de kant van Irak uit, waar na het Saddamregiem in minder dan tien jaar tijd christenen door doodslag en verdrijving nog maar een paar procent van de bevolking uitmaken? De komst (na de vrijwel onvermijdelijke val van Assad!) van een democratisch Syrië met echte godsdienstvrijheid, ook voor christenen, lijkt in elk geval verder weg dan ooit.

Klooster biedt hulp aan Syrische vluchtelingen in Mardin

In het Syrisch-orthodoxe klooster Deir-uz-Zafaran bij Mardin in Oost-Turkije verblijven een paar families, enkele tientallen mensen. Het zijn Syrische staatsburgers – christenen – die de burgeroorlog in eigen land zijn ontvlucht. Een fractie van de stroom Syrische vluchtelingen richting Turkije, vooral moslims, zij vormen de meerderheid van de lijdende Syrische bevolking. Maar onder christenen is verhoudingsgewijs het vluchtpercentage zeer hoog. Als christen zijn ze uiterst kwetsbaar.

De vluchtelingen in het klooster verblijven daar al vanaf september jl. De daaraan verbonden kosten drukken nogal op het klooster; dat is zelf bepaald niet rijk. Voor hun onmiddellijke levensbehoeften hebben de vluchtelingen uit eigen financiële middelen geput of die van familieleden in de westerse emigratie. Dergelijke financiële reserves raken een keer op. Hun eerste financiële behoeften betreffen basale levensbehoeften zoals eten en kleding. Daarnaast is onder hen meer dan de helft kind. Er moet voor onderwijs voor hen gezorgd worden.

In de kou

De Syrisch-orthodoxe aartsbisschop van Mardin, Mor Philoxenus Saliba Özmen, die in het klooster zetelt, was bezorgd over hoe deze mensen goed opgevangen konden blijven worden. Meer dan 30 mensen kan het klooster ook niet huisvesten. Naast de bisschop zijn er in het klooster maar drie monniken, en dan is er een kloosterschool met zo'n twintig opgroeiende jongeren. Maar die komen daar alleen om kerkelijke vakken te studeren.

Op de foto – uit een reeks die we in februari ontvingen – zien we de eetzaal van het klooster met de vluch-

telingen uit Syrië: volwassen mannen en vrouwen met hun kinderen, samen aan tafel bij de bisschop. De zeer bescheiden bemanning in de vorm van die paar monniken zit ook aan tafel. 's Zomers zit deze eetzaal overigens vol met – vanwege de hitte – lichtjes en luchtigjes geklede gasten uit de Syrisch-orthodoxe diaspora, die overal vandaan hier hun 'roots' komen opzoeken. Maar Deyrulzafaran ligt in de bergen, waar het 's winters aardig kan vriezen. Nu zitten vanwege de kou de mensen, inclusief de bisschop zelf, met jassen, dassen en mutsen aan de maaltijd.

Roep om hulp

Bisschop Saliba heeft al enige tijd geleden een hulproep doen uitgaan. Deze heeft meerdere instellingen bereikt die zich met oosters christendom bezighouden en die achter deze vraag om steun zijn gaan staan. De Katholieke Vereniging voor Oecumene heeft ook positief gereageerd en is een bescheiden hulpproject gestart om het klooster Deyrulzafaran financieel te steunen bij de opvang van deze Syrische vluchtelingen in Mardin. Vanuit de vereniging hebben we contact opgenomen met Caritas, de katholieke charitatieve instelling in de regio.

◆ *Vluchtelingen uit Syrië, dik aangekleed aan tafel (Foto Deyrulzafaran).*

Dit om in samenwerking met hen de fondsen die we hopen op te halen voor deze vluchtelingen, in goede orde bij bisschop Saliba terecht te laten komen. ○

◆ *Aartsbisschop Saliba*

Steun het project 'Syrische vluchtelingen Mardin' en maak uw gift over naar:

ING 801919

Katholieke Vereniging voor Oecumene

Biltstraat 121

3572 AP Utrecht

o.v.v. Syrische vluchtelingen Mardin

De inspiratie van oriëntaalse spiritualiteit

door Ds. Paul van der Waal

In Bêt Drāshā. Oosterse christelijk Leerhuis, een samenwerking tussen de Katholieke Vereniging voor Oecumene en de Protestantse Kerk in Den Bosch, komen oosterse christelijke auteurs aan het woord.

Bijna allemaal uit het Midden-Oosten, de oostelijke Méditerranée of de grotere Oriënt. Met name de Syrische tradities zijn er een opuitputtelijke bron van verwondering en begeestering, maar ook andere, zoals bijvoorbeeld de Ethiopische. Het leerhuis *Bêt Drāshā* kent inmiddels zes jaargangen, en een zevende seizoen staat in de steigers. In grote verbondenheid met de Kerk van alle tijden en plaatsen lezen wij in oecumenisch verband *woord voor woord* geloofsgeschriften uit de vroege eeuwen van de (oriëntaalse) oosterse kerken. Met paardensprongen bewegen wij ons op het theologische schaakbord. Een *mer à boire* aan orthodoxe teksten en theologische ontwikkelingen passeert de revue. In overeenkomsten en verschillen, waarin telkens weer doorgangen en doorkijkjes als in een ouderwets spiegelpaleis. Het laat je niet los, voor je het weet ben je in de houdgreep geraakt. Een spannend gebeuren waarin je voortdurend tegen een ander oploopt, en met jezelf en je geloof wordt geconfronteerd.

Vreugde der ondoorgrondelijkheid

Er mag toch langzamerhand wel iets blijven hangen? Ben ik dan een trage leerling, die weigert hardleers te worden? Ik probeer te begrijpen, terwijl ik besef dat het niet te begrijpen is. Ik wil het gewoon niet. Oriëntatie en distantie. Openbaring en tegelijkertijd verborgenheid. Dat bevalt me uitstekend. Noem het een soort vreugde der ondoorgrondelijkheid (*gaudium incomprehensibilitatis*).

Die vreugde wordt alleen maar groter wanneer we aan het eind van ons programma ergens in den lande een orthodoxe viering bezoeken. Een 'totaalbeleving' zoals dat heden ten dage heet – een geloofservaring klinkt beter. Dichtbij het geheim van

◆ Dienst in de Ethiopische kerk in Pernis (foto: Leo van Leijssen)

de oerkerk, in rook, beeld, muziek, stilte en verwondering. De gesproken en gezongen woorden blijven *abracadabra*. Geen ethische component qua boodschap, iets in de trant van vermaning tot ommekeer. Wel een esthetische dimensie in muzische genoege; daarin troost en bemoediging. De Eeuwige openbaart zich ook niet slechts aan zijn letterknechten in het spoor van Mozes en Jezus, maar de levendmakende Geest wordt even krachtig uitgestort over het ambachtvolk dat zich bezighoudt met de bouw en de liturgie van de Tent der Ontmoeting. Om de trits compleet te maken: de derde bijzondere wijze van openbaren is die van de degelijke huisvrouw (uit het boek der Spreuken), die volgens overlevering een mond vol liefdevolle onderwijzing (Tora) kent. De dagdagelijkse vrouw die het huis runt, zeg de economie van de familie. Zij is de hoeksteen van de samenleving.

Het zijn juist deze laatste twee uitstortingen die mij bij orthodoxe vieringen doen gloeien. Zo wordt een seizoen *Bêt Drāshā* compleet: woord, kunst en toewijding. Op mijn netvlies: de zingende en trommel spelende moeder met haar dansende dochter in de Ethiopische viering (in Pernis onder de rook van de Botlek), ongelooflijk mooi en puur. Zij is Mirjam in levende lijve. Zo uit het Hooglied gedanst. Profetisch in haar verschijnen, zomaar een hartstochtelijk moment in de orthodoxe liturgie. Ik leef op. Noem het *ressourcement*, herbronning. Anders gezegd: bijtanken aan levend water.

Nieuw seizoen

Nu bij de voorbereiding van een nieuw seizoen, waarin de oosterse kerkvaders (plus een enkele westerse!) en de Bergrede centraal staan, loop ik drie benaderingswijzen tegen het lijf. Via internet vind ik een preek over de bede 'Zalig de zuiveren van

hart'. Bijzonder hoe vanuit de traditie van de oeroude oosterse kerk door de eeuwen heen drie oecumenische wegen zijn te duiden. Een morele uitleg zoekt de zuiverheid van bedoeling, de mystieke zienswijze zoekt God, terwijl de ascetische richting strijd levert met de hartstochten van een mensenkind. Wie van de drie spreekt mij aan? Augustinus, Gregorius van Nyssa of Johannes Chrysostomus...?

We zullen najaar 2013 ook even onze oren te luisteren leggen. over de grenzen van het oude christelijke oosten heen. Bijzondere stem in dit gesprek zal de roep van Menno Simons zijn, de geloofsvader van de Doopsgezinden. (Een bonus, zullen we maar zeggen.) Klein maar fijn geloofsgenootschap, waarin de Bergrede een grote betekenis wordt toegedicht. Met heftige consequenties: geen overheidsdienst, geen krijgsveld, een eigen geloofsbelijdenis schrijven. Op een bepaalde manier weer heel dichtbij het verhaal van de oergemeente, zoals ons in het bijbelboek Handelingen der Apostelen wordt geschetst. Een evangelische *bypass*.

Afijn, ga d'r maar aan staan om zo met elkaar de Bergrede te gaan lezen, en dan niet vanuit een concurrentiegedachte (welke weg is de beste), of in wedijver wie er het meest van begrijpt (welke modaliteit is puur?). Dan krijg je een beetje een balk en splinter-discussie. Nee, lees in aanvulling op elkaar, met elkaar, deze verdiepings- (s)lagen, of beter gezegd: het is een regenboog aan kleuren die aan het Licht komt. ●

Een nieuwe paus...

door Henk van Doorn

Omdat ik zelf een onderwerp kon kiezen voor deze bijdrage aan ons communicatieblad ben ik ze gaan verzamelen om er later een keuze uit te maken. De tiende bijeenkomst van de Wereldraad van kerken in Busan leek me wel wat of de Convenanten voor lokale kerkgemeenschappen waar de Raad van Kerken aandacht voor vraagt en natuurlijk de viering van 450 jaar Heidelbergse Catechismus en van 450 jaar Concilie van Trente waar onze vereniging een steentje aan bijdraagt.

Als Utrechter zag ik ook wel iets in de herdenking van 300 jaar Vrede van Utrecht, omdat er toen een eind kwam aan twee eeuwen religieuze conflicten.... Maar toen het bericht kwam dat de bisschop van de stad Rome met emeritaat ging, en zijn Petrusambt zou neerleggen, was het onderwerp snel gekozen.

Bescheidenheid en eenvoud

Velen waren verrast over de stap van Benedictus XVI, maar vonden die tegelijkertijd blijk geven van wijsheid. Zelf was ik nog het meest verwonderd over het feit dat van alle kanten christenen en niet-christenen hun mening direct klaar hadden over zijn 'pontificaat'. Die was lang niet altijd positief. Zelf heb ik er nog nauwelijks een mening over. Wat ik van hem gezien heb is dat hij een vroom man was, die de vele stromingen in de kerk wilde verbinden. Hij bleef studeren en met kennis van zaken de geloofsgetuigenissen van vromen uit het verleden naar voren brengen in zijn toespraken tot de gelovigen op het Sint Pietersplein. Bij het lezen van zijn boeken waardeerde ik zeer de bescheidenheid en eenvoud waarmee hij zijn mening naar voren bracht.

Mogelijkheden

Door het afscheid van Benedictus XVI kwamen bij mij allerlei herinneringen naar boven aan de colleges van wijlen prof. F. Haarsma. Hij was tijdens het

◆ Kardinaal Jorge Bergoglio sj, aartsbisschop van Buenos Aires, werd gekozen tot nieuwe paus. Het is de eerste paus uit Latijns Amerika en de eerste paus Franciscus. (Foto: Wikimedia Commons)

Tweede Vaticaans concilie correspondent van het dagblad De Tijd in Rome en leerde ons studenten het kaf van het koren te scheiden. Hij leerde ons anders te denken over de plaats van de bisschop van Rome en het Petrusambt. Veel wat in de kerkorde is vastgelegd behoort niet tot de geloofsschat en kan dus veranderen. Een paar voorbeelden: de paus is bisschop van Rome, maar zou ook bisschop van een ander bisdom ook kunnen zijn. Hij hoeft geen Italiaan te zijn, vrouwen kunnen kardinaal worden, alle mannen kunnen bisschop en dus ook paus worden, mannen en vrouwen kunnen een paus kiezen, een paus kan aftreden.... De kerkorde en de traditie laten dat niet allemaal toe, maar het zou kunnen. Op enkele punten heeft Haarsma al gelijk gekregen. Een Pool en een Duitser werden paus. En wat nog belangrijker is: een paus treedt af. Er is duidelijk beweging gekomen in het denken over het Petrusambt. Dat is een groot oecumenisch winstpunt.

Concrete stappen

Het laat ook zien dat oecumene niet een kwestie is van compromissen sluiten en onderhandelen. Oecumene is daar waar christenen – en dus de ker-

ken – gaan leven zoals hun animator Jezus, de Christus, bedoeld heeft. Die bedoelingen vinden we in de bijbelse geschriften en de tradities van de kerken getuigen daarvan. "De oecumene is een genadegave van God", zegt het Oecumenisch Directorium van de met Rome verbonden kerken in nr 22. Daar horen heel concrete stappen bij, die per kerk verschillen. Voor onze kerk denk ik aan: nadenken over gewijde en niet-gewijde leidinggevendenden in de kerk, over de toelating van gehuwden en van vrouwen tot het ambt, de plaats van communiediensten, en het kerkelijk spreken over Mariaverschijningen.

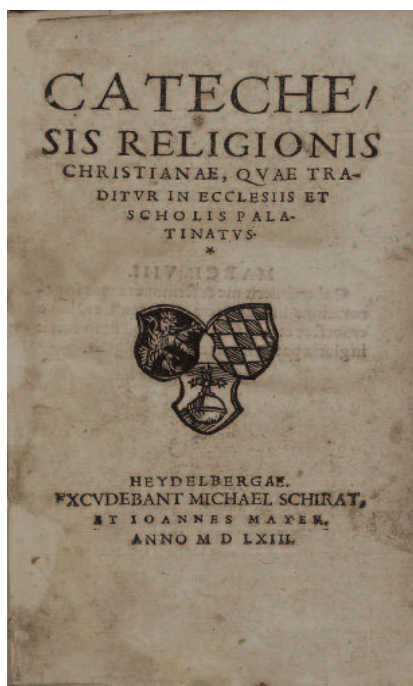
Beeldvorming

We hebben we de voorbije weken kunnen ervaren dat heel wat mensen een misvormd beeld van de paus hebben. Johannes-Paulus II schreef in zijn boek: Over de drempel van de hoop (p.170): "Als Newman het geweten boven het gezag plaatst, verkondigt hij niets nieuws: de kerk heeft dat altijd geleerd". Toch werd de paus afgeschilderd als een dictator van de gewetens – als God op aarde lees ik in De Volkskrant – en van de kerk als instituut. Benedictus was glashelder. Hij trad af als bisschop van het bisdom Rome en dat had automatisch tot gevolg dat er een einde kwam aan zijn Petrusambt.

Wie de nieuwe paus ook wordt is mischien al bekend bij het verschijnen van dit blad. Waar hij gaat wonen, waar hij vandaan komt, of hij conservatief of progressief is, doet er weinig toe. Hij zal katholiek en oecumenisch moeten zijn, d.w.z. het christelijk geloven in al zijn facetten behartigen en de eenheid van de christenen wereldwijd moeten nastreven. Alleen zo kan de Kerk haar missie volbrengen: de blijde boodschap van bevrijding aan alle mensen verkondigen. ●

Henk van Doorn is priester van het aartsbisdom Utrecht en voorzitter van de Katholieke Vereniging voor Oecumene.

Dit jaar herdenken (orthodoxe) gereformeerden de 450ste verjaardag van de publicatie van de Heidelbergse Catechismus. Als een van de belangrijke belijdenisgeschriften uit de 16^e eeuw heeft deze Catechismus nog steeds groot gezag binnen het calvinistische protestantisme. Als rooms- katholiek priesterstudent met oecumenische belangstelling las ik jaren geleden deze Catechismus uit 1563. Ik kan mij herinneren tijdens mijn priesteropleiding in Utrecht op de zondagmiddag ook een paar catechismuspreken te hebben beluisterd.

◆ *Latijnse versie van de Heidelbergse Catechismus uit 1563 (foto: Johannes a Lasco Bibliotheek Emden, inv. nr. Theol. 8° 0513 H).*

op aankomt is overgave, is vertrouwen. De overtuiging dat wij leven in verbondenheid met een trouwe God die ons draagt wordt dan ontzettend kostbaar. God behoedt ons als zijn kostbaar eigendom.

Aanvechting

Toch moeten wij ons christelijk geloofsleven niet mooier maken dan het is. De troost van de geloofsovertuiging dat wij Gods eigendom zijn kan zwaar worden aangevochten, van binnenuit maar ook van buitenaf door de invloed van de cultuur. Het lijkt mij goed eerst iets te zeggen over de aanvechting van binnenuit. Mensen hebben een geweldig verlangen om te leven. De naderende dood vormt een enorme bedreiging, niet alleen voor jonge maar ook voor oudere mensen. Niet voor niets noemt de apostel Paulus de dood onze laatste vijand. Misschien is wel het meest verdrietige het moeten loslaten van dierbare mensen. Zoals Vasalis dat zo indrukwekkend heeft verwoord: "niet het snijden doet zo'n pijn maar het afgesneden zijn". Ook gelovige mensen kunnen in de laat-

ste fase van hun leven door een diepdal gaan. De grond onder de voeten dreigt dan weg te zakken. Overgave en vertrouwen zijn geen levenshoudingen die wij zelf kunnen maken. Integendeel zou ik willen zeggen. Gelukkig de mens die ook in de beproeving stand houdt en zich, met Christus, durft te laten vallen in de handen van de trouwe God.

Autonomie

De troost kan echter ook door de hedendaagse cultuur worden aangevochten. Wij leven immers in een dominant seculiere en vrijheidslievende cultuur. Mensen willen helemaal geen eigendom of bezit zijn, maar zelfstandig en autonoom. En dat geldt overigens niet alleen voor veel ongelovigen maar ook voor gelovige mensen. Ook veel christenen anno 2013 hebben moeite met de gedachte iemands eigendom te zijn. Het bepaalt ons bij de indringende vraag Wie het is die wij God noemen. De God van de Schriften is immers geen onberekenbare potentiaat die zijn mensen knecht en gebruikt als slaven. Integendeel. Niet voor niets leeft het volk Israël van de herinnering van Gods bevrijding uit de slavernij van Egypte. En deze bevrijdende God hebben wij op een onovertreffbare wijze leren kennen in Jezus Christus. Deze Heer plaatst ons in de vrijheid van de kinderen Gods. Wij zijn geen slaven van deze God maar vrienden. En deze vriendschap leeft van de belofte dat ze blijft bestaan tot over de grens van dit aardse bestaan. Door het doopsel zijn wij met Christus tot nieuw leven opgewekt, tot eeuwigheidsleven. En voor deze God geldt: eens gegeven, blijft gegeven. Juist in de trouw van God ligt onze diepste troost. Menselijke gevoelens zijn uitermate kwetsbaar. Blijheid en droefenis liggen in ons bestaan veelal vlak bij elkaar. Gelukkig en getroost de mens die mag weten dat de Heer zijn hand op ons heeft gelegd, in goede en kwade dagen. ○

Mgr. Dr. Gerard de Korte is bisschop van Groningen- Leeuwarden

Recensie Handboek Kerk en sociale media

door Bert Elberse

Het is alweer heel wat jaren geleden dat het “Handboek voor kerkelijke communicatie, Een boodschap voor mensen” uitkwam. Een lijvig werk met antwoorden op vragen hoe je als plaatselijke kerk je communicatiebeleid op kon zetten, hoe een communicatiewerkgroep aan visieontwikkeling kon werken en vooral ook hoe je goede middelen kon ontwikkelen om specifieke gelovigen te bereiken en aan te spreken. Het handboek ging letterlijk van hand tot hand van de verschillende leden van werkgroepen in mijn parochie waar ik indertijd actief was.

Wie met een dergelijk idee het net verschenen Handboek kerk en social media onder redactie van Eric van den Berg (mediawetenschapper) en Frank Bosman (cultuurtheoloog) ter hand neemt komt ietwat bedrogen uit. Het woord handboek in de titel dekt naar mijn mening niet de lading. Althans, als het boek bedoelt is om mensen in de kerk aan de slag te laten gaan met social media schiet het zijn doel voorbij. Ik denk niet dat iemand na het lezen van dit boek nu eens snel een twitteraccount zal aanmaken of voor zijn of haar parochie met facebook aan de slag gaat. Dat neemt niet weg dat de inhoud bij kan dragen aan de discussie wat kerken in het algemeen met sociale media zouden moeten dan wel kunnen. Het kiest daarbij dan wel voor een discussie vanuit een (te?) sterk theoretisch kader.

Gebruik en reflectie

Het boek bestaat uit twee delen. In het eerste wordt een introductie gegeven van de soorten en het gebruik van social media. Er wordt daarbij hier en daar wel een connotatie gelegd met gebruik in kerken, maar dat is dan toch vooral secundair. In dit deel veel terminologie en theoretische modelschetsen. De samenstel-

◆ Omslag Handboek Kerk en sociale media

lers lijken hier in de val getrapt te zijn om zoveel mogelijk kennis die zij over het onderwerp hebben (en daar valt niet aan te twifelen) aan de lezer over te willen dragen. Dat maakt dit deel niet altijd even makkelijk leesbaar en zorgt voor de vraag wat dit toevoegt aan alles wat er op het terrein van social media op het ogenblik verschijnt. Gunstige uitzondering hierop vormt het hoofdstuk over gedragsrichtlijnen, al bestaat dat wel voornamelijk uit het letterlijk overnemen van de handreiking beroepscode sociale media van de PKN.

Het tweede deel geeft een aantal reflecties over social media door mensen in het kerkelijk veld. Mensen die op een uiteenlopende manier ervaring hebben met social media en er actief gebruik van maken. Netwerken, online bidden, twitteren e.d. In dit deel blijft het boek soms wat hangen op twee gedachten: wil het nu een uiteenzetting geven over de voordelen van de inzet van sociale media of wil het communicatiemiddelen in een soort theologisch kader plaatsen. Zo bestaat het hoofdstuk over online bidden voor een niet onbelangrijk

deel uit een uitleg wat bidden is. Prima natuurlijk, maar of dat in een handboek over sociale media thuishoort waag ik toch wat te betwijfelen. De laatste twee hoofdstukken zijn een uitzondering: hier geven de auteurs duidelijk aan waarom en hoe ze aan de gang zijn gegaan met vormen van sociale media.

Conclusie

Een bijdrage van het boek is dat het de discussie binnen kerken over het gebruik van sociale media kan stimuleren. Niet te ontkennen valt dat kerken, zeker georganiseerd, nog steeds niet de kansen grijpen die er zijn. De samenstellers van Handboek kerk en social media signaleren dit correct en zijn er terecht pleitbezorgers van dat kerken op alle niveaus meer en beter social media inzetten. Lastig is om te duiden voor wie dit boek het meest geschikt is. De overtuigde (kerkelijk) twitteraar of blogger zal er niet veel nieuws in vinden, al kan er wel een theoretisch kader worden gevonden voor de eigen activiteiten. Voor de nog-niet ingevoerden is dit boek waarschijnlijk te theoretisch en te hoog gegrepen. Blijven misschien over de beleidsmakers op meerdere niveaus die argumenten zoeken waarom het gebruik van sociale media belangrijk is en hoe het staat met de theorievorming hieromheen. Het is echter nog wel wachten op een ‘echt’ handboek sociale media voor kerken om ervoor te zorgen dat zij die het werk uit moeten voeren iets in handen krijgen waar ze enthousiast van raken en er daadwerkelijk mee aan de slag gaan. Een mooie uitdaging voor de beide samenstellers die ongetwijfeld over de nodige kennis beschikken om een dergelijk handboek het licht te doen zien. ●

Bert Elberse was tot 1 maart 2013 hoofd communicatie van het SRKK

Actie Donateurs- en Ledenwerving

De Katholieke Vereniging voor Oecumene bestaat dankzij de steun van leden, donateurs, parochies en religieuzen. Dankzij de steun van velen kon het werk van de Vereniging en haar voorlopers in een geschiedenis van ruim 85 jaar gedaan worden. Omwille van de toekomst wordt een donateurs- en ledenwerf actie gestart. U kunt ons helpen door mensen in uw omgeving op het werk van de Katholieke Vereniging voor Oecumene te wijzen of donateur te maken. Nieuwe donateurs en leden ontvangen een luxe iconkaartenset als welkomsgeschenk. In samenwerking met het bureau zal bestuurslid Rob Kuiper zich dit jaar met deze taak bezighouden.

◆ Bestuurslid Rob Kuiper (foto KVO)

Het mysterie in beeld? Iconen in Oost en West Symposium b.g.v. 60 jaar Pokrof

Het tijdschrift Pokrof bestaat 60 jaar. Het was in 1953 een initiatief van de paters Kapucijnen. Bij gelegenheid van het jubileum wordt op 24 mei a.s. van 13.00 tot 17.00 in Kasteel Hernen een symposium georganiseerd over de betekenis van het beeld in de tradities van Oost en West. Sprekers op het symposium zijn dr. Elisabeth Hense, ds. Siets Nieuwenhuizen en drs. Leo van Leijsen.

Deelnamekosten bedragen slechts E 10,—. Voor meer informatie zie www.oecumene.nl. Aanmelden graag via secretariaat@oecumene.nl. Na aanmelding ontvangt u een bevestiging van deelname.

◆ Redactie Pokrof (foto KVO)

Nieuw Leerhuis 2013 'De Bergrede'

Bêt Drăshā organiseert in het najaar weer een Leerhuis van vijf donderdagavonden (19 september, 10 en 31 oktober, 21 november en 12 december 2013 van 19.45 tot 22.15 uur) rond oosterse christelijke auteurs.

Onderwerp: De Bergrede

Plaats: Franciscushuis in 's-Hertogenbosch.

Kosten: E 60 (incl. reader).

Opgeven: secretariaat@oecumene.nl.

Een facultatief bezoek aan een Armeense dienst is eveneens gepland (extra: E 10).

Het Catechismusdebat – Vervloekt?

In april staan er drie oecumenische debatten op het programma b.g.v. het 450 jubileum van de Heidelbergse Catechismus. Bekende katholieken en protestanten gaan met elkaar in debat over de huidige positie van de Kerk.

Aanvang: 20.00 uur

- Verloren – Groningen – Nieuwe Kerk 16 april
 - Verloederd – Apeldoorn – Grote Kerk 17 april
 - Verstarde – Dordrecht – Augustijnenkapel 23 april
- Voor meer informatie zie: www.oecumene.nl

Bezoek onze website op: www.oecumene.nl

Colofon

Overeen is het communicatieblad van de Katholieke Vereniging voor Oecumene Athanasius en Willibrord. Leden, donateurs en parochies ontvangen het blad twee maal per jaar.

Redactie: Geert van Dartel, Mirella van Herp, Leo van Leijsen

Vormgeving: VANDARTEL, OSS

Drukwerk: Van Stiphout, Helmond

Katholieke Vereniging voor Oecumene Athanasius en Willibrord

Biltstraat 121
3572 AP Utrecht
T: 030-2326907
E: secretariaat@oecumene.nl
Internet: www.oecumene.nl
ING: 801919
ING: 1087628
ISSN: 1568-2862